

عدالت مردم عادی، به عدالت حاکمان بستگی دارد

23 محرم، وفات مرحوم ملا مهدی نراقیعدالت مردم عادی، به عدالت حاکمان بستگی دارد

ملا محمدمهدی بن ابوزر بن حاج محمد نراقی، فقیه، اصولی، حکیم، فیلسوف، منجم و از علمای اخلاق در سال 1128 قمری در نراق از توابع کاشان، در یک خانواده مذهبی و متوسط که پدرش از کارگزاران ساده دولتی بود، به دنیا آمد.

مقام علمی

ملا مهدی دوران کودکی و نوجوانی خود را در همان نراق سپری کرد ولی به علت علاقه شدیدی که نسبت به تحصیل علم و آگاهی از هستی‌شناسی داشت، آماده یادگیری علوم و معارف اسلامی شد و به خاطر همین موضوع برای ثبت نام در مدرسه علوم دینی کاشان به سوی آن شهر رهسپار شد و و دوره مقدمات، سطح و مقداری از دروس خارج فقه و اصول را در کاشان به پایان رسانید.

در حدود سال 1143 قمری برای تکمیل مراتب علمی و تخصصی در علوم و فنون اسلامی به اصفهان رفته و از اساتید بارز آن زمان استفاده‌های زیادی کرد. ایشان در اصفهان علاوه بر تحصیل و تدریس و تحقیق به تبلیغ و ارشاد مردم نیز پرداخت و حتی با یادگیری خط و زبان عبری و لاتین نزد عالمان یهودی، با رهبران مذهبی اقلیتها وارد بحث و مناظره می‌شد. ملا مهدی پس از سی سال به وطن خود باز گشت و پس از مدتی کوتاه کاشان را ترک و به نجف و کربلای معلی عزیمت نمود.

سرانجام ایشان پس از سالها تلاش و تحقیق در نجف و کربلا، دوباره به وطن خود کاشان باز گشت و زعامت حوزه علمیه و مرجعیت تقلید آن منطقه را به عهده گرفت.

اساتید و شاگردان

ملا مهدی نراقی در کاشان، اصفهان، نجف و کربلا از اساتید بزرگی کسب فیض نموده است؛ از آن جمله شیخ محمد باقر اصفهانی، معروف به وحید بهبهانی، شیخ محمدمازندرانی، معروف به ابی علی حائری، شیخ محمد بن محمد زمان کاشانی، سید محمد حسین خاتون آبادی، سید محمد مهدی بحر العلوم، شیخ مهدی فتونی عاملی، ملا اسماعیل خواجهویی، شیخ محمد مهدی هرنزی، شیخ یوسف بحرانی .

و شاگردان معروف ایشان نیز عبارتند از: محمد باقر شفتی، حاج محمد کلباسی و فرزند فاضلش مولی احمد نراقی.

آثار

تالیفات این مرد بزرگ زیاد و در علوم متفاوت است، در اینجا فقط به برخی از آن آثار گرانبهای اشاره‌ای خواهیم داشت. در فقه: لوامع الاحکام، معتمد الشیعه، انیس التجار، انیس الحجاج، المناسک المکیه، تحفه رضویه و صلاة الجمعة . در اصول: تجرید الاصول، جامعه الاصول، رساله الاجماع و انیس المجتهدین.

در فلسفه و حکمت: جامع الافکار و فاقد الانظار، اللمعة الالهیه فی الحکمة المتعالیه، شرح الالهیات من کتاب الشفاء، لمعات العرشیه، قره العیون فی الوجود و الهاهیة، الکلمات الوجیزه، انیس الحکماء و انیس الموحدین. در ریاضیات و هیئت: توضیح الاشکال در هندسه اقلیدسی، رساله تحریر اکرثادز سینوس، رساله عقود انامل، المستقصی در هیئت، المحصل در هیئت و معراج السماء در هیئت. در اخلاق: جامع المواعظ و جامع السعادات.

کتاب جامع السعادات شاید معروف‌ترین کتاب مرحوم ملا مهدی نراقی باشد، که در این کتاب معارف اخلاقی به صورت منظم گرد آمده است تا دستیابی به همه آن‌ها آسان باشد. از این رو در این کتاب خلاصه‌ای از آن چه در شریعت حق وارد شده جمع شده است.

اخلاق و رفتار

ملا محمد مهدی از همان آغاز طلبگی از عزت نفس والایی برخوردار بود و در حوزه کاشان اکثر روزها را با فقر و تنگدستی سپری کرد ولی همچنان با نشاط و امیدواری به تحصیل خود ادامه داد.

وی در کتاب با ارزش جامع السعادات، نیز از عزت نفس به عنوان ویژگی مهم و صفات والای انسانی نامبرده است و در توصیه اخلاقی چنین می‌نویسد: "سزاروار است انسان فقیر، فقر خویش را از دیگران بیوشاند و همواره روح پارسایی و بزرگواری در خود زنده کرده و تربیت نماید، در مقابل ثروتمندان به خاطر ثروتشان سر تعظیم فرود نیاورد و بدین وسیله خود را در چشم آنان کوچک نشان ندهد بلکه نسبت به زراندوزان در وجود خویش حالت بزرگی به وجود آورد و هیچ وقت چشم طمع و توقع به دست آنان ندوزد."

از دیگر خصوصیات وی صبر و استقامت کم نظیر او بود وی در حالی که از فراهم کردن يك شمع یا روغن چراغ برای استفاده از روشنائی آن در حجره ناتوان بود ولی هرگز برخود سستی راه نمی‌داد و با صبر و شکیبائی در بعضی از شبها از روشنایی چراغهای وضوخانه و دستشوئی مدرسه استفاده نموده و تا نیمه‌های شب به مطالعه و تحقیق می‌پرداخت. مبارزه با انحراف در عقیده و اخلاق از دیگر خصوصیاتش بود و به پیروی از استادش وحید بهبهانی به مبارزه با اخباری‌گری در علم اصول فقه و فقه پرداخته است و در کتاب جامع السعادات نیز ضعف روش و راه صوفیان و ظاهر گرایان را نمایان ساخته است.

وی در مورد عدالت پادشاهان می‌نویسد: "در میان عدالتها از همه حساس‌تر عدالت پادشاهان و حاکمان هر جامعه است، چرا که عدالت مردم عادی همیشه به عدالت حاکمان بستگی دارد. اگر حاکمی عادل باشد و عدالت را در جامعه پیاده کند برای مردم هم اجرای عدالت امکان پذیر می‌شود. در غیر این صورت اجرای آن در جامعه مشکل بلکه محال خواهد شد."

از نگاه بزرگان

علامه محدث نوری صاحب مستدرک الوسائل: "عالم جلیل آقاخوند ملا مهدی نراقی از اعیان علمای دهر و یکی از مهدیین خمسه عصر خود بود."

صاحب روضات الجنات: "العالم البارِع و الفاضل الجامع قدوة خیل اهل العلم بفهمه الاشرافی مولانا مهدی بن ابی ذر الکاشانی النراقی از ارکان علمای متاخرین ما و از اعیان فضلائی متبحر ما است. در اکثر فنون علم و کمال صاحب تصنیف است، در فقه و حکمت و اصول و اعداد و اشکال صاحب نظر مسلم بوده است."

علامه زوزی صاحب ریاض الجنة: "عالم کامل، فاضل صالح جلیل، محقق مدقق عادل، حافظ متبحر، فقیه حکیم متکلم، مهندس معاصر، ماهر در اکثر فنون اسلامی و غیر اسلامی، جلیل القدر عظیم الشأن، صاحب اخلاق کریمه و شیوه پسندیده که تالیفات فراوانی دارد و نزد بسیاری از علما کسب فیض نموده است."

علامه طباطبائی: "نراقیان؛ ملا مهدی و پسرش ملا احمد از علمای بزرگ اسلام و ناشناخته‌اند."

شهید محراب آیه الله قاضی طباطبائی: "مولی محمد مهدی ابن ابی ذر نراقی از اکابر علما و مجتهدین شیعه در قرن دوازدهم و سیزدهم هجری است. وی جامع معقول و منقول و در ردیف محققین از علمای امامیه در مطالب علمیه قرار گرفته است. او صاحب تالیفات گرانقدر مشتمل بر تحقیقات ارزنده‌ای است."

آیت الله خامنه‌ای: "مرحوم ملا مهدی نراقی، مرد خیلی با عظمتی بود. خیلی بزرگ بوده است. آن کتاب مشکلات العلوم ایشان نشان می‌دهد که ایشان در ریاضی، در نجوم در همه این فنون متفرع و متفرق آن زمان، وارد و استاد بوده است." آیت الله حسن زاده آملی: "بی شک آن جناب در تبحر و تمهر به جمیع علوم و فنون عقلی و نقلی، حتی در ادبیات و ریاضیات عالیه در عداد طراز اول از اکابر علمای اسلام و در اتصاف به فضایل اخلاقی و ملکات ملکوتی از نوادر روزگار است حضرتش صاحب تصانیف فائده و تالیفات لائقه در علوم گوناگون است."

وفات

مرحوم ملامهدی نراقی پس از سالها تحقیق و تدریس در 23 محرم الحرام سال 1209 قمری (و بنا به گفته برخی 18 شعبان) در سن هشتاد سالگی در شهر کاشان از دنیا رفت. و پس از تشییع در آن شهر، به نجف اشرف منتقل و در کنار حرم امیرالمؤمنین(ع) به خاک سپرده شده است.

منابع

روضات الجنات، میرزا محمد باقر خوانساری، ترجمه ساعدی، نشر اسلامیه، تهران.

مشاهیر دانشمندان اسلام، شیخ عباس قمی، کتابفروشی اسلامیه، تهران.

ریحانه الادب، محمد علی مدرس تبریزی، انتشارات علمی، تهران.

ویژه‌نامه کنگره فاضلین نراقی.

پیام حوزه، شماره سی و سوم.

گردآوری و تنظیم: سیدمحمد ناظم‌زاده قمی

ابنا